

УДК 378.6.091.33:001.895]:62

DOI: <https://doi.org/10.53920/ITS-2022-1-4>

Євгенія Василівна ОСТРОПОЛЬСЬКА,

к.е.н., доцент кафедри менеджменту, маркетингу та публічного адміністрування, «Міжнародний науково-технічний університет імені академіка Юрія Бугая», Київ, Україна
ORCID ID: 0000-0001-7462-8069

Данило Олегович БЕРЕЗОВСЬКИЙ,

кандидат наук з державного управління, доцент кафедри менеджменту, маркетингу та публічного адміністрування, «Міжнародний науково-технічний університет імені академіка Юрія Бугая», Київ, Україна
ORCID ID: 0000-0001-9529-8505

Олена Станіславівна ХОРОШАЙЛО,

к.пед.н., завідувач кафедрою загально-гуманітарних, природничих та економічних наук, Донбаський інститут техніки та менеджменту ЗВО «Міжнародний науково-технічний університет імені академіка Юрія Бугая», Краматорськ, Україна
ORCID ID: 0000-0002-4193-6804

**ІННОВАЦІЙНІ МЕТОДИКИ НАВЧАННЯ
СТУДЕНТІВ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ
В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ**

Стаття присвячена проблемам формування інноваційного освітнього середовища в умовах запровадження дистанційної форми навчання. Уведений воєнний стан в Україні з 24 лютого 2022 року здебільшого унеможлиблює очне навчання здобувачів освіти, тому дистанційне навчання, у багатьох регіонах, тимчасово, стало єдиною доступною формою в системі освіти. Методика проведення дистанційних занять знаходиться у процесі розвитку та удосконалення, а принципи дистанційного навчання та його особливості стали серйозними викликами для системи вищої освіти в цілому. Серед головних завдань використання технологій дистанційного навчання у ЗВО можна виокремити такі: створення найсприятливіших умов для здобувачів освіти у здобутті ними вищої освіти; підвищення кваліфікації професорсько-викладацького складу та перепідготовка кадрів на основі упровадження новітніх інформаційно-комунікаційних

та психолого-педагогічних технологій навчання. Для здійснення процесу дистанційного навчання викладачам та здобувачам освіти потрібен інструмент. Платформа є одним з таких інструментів. Це система програмного забезпечення, яка дозволяє розміщувати, спілкуватися, контролювати знання здобувачів освіти, здійснювати управління курсом та процесом навчання.

Активне використання інноваційних методів навчання, інноваційний шлях розвитку та використання інноваційних технологій викладання у вітчизняних вищих навчальних закладах є запорукою їх конкурентоспроможності серед великої кількості, як вітчизняних вищих навчальних закладах так й закордонних.

Ключові слова: інновації, дистанційне навчання, здобувачі вищої освіти, комп'ютерна техніка, програмне забезпечення, освітня платформа, освітнє середовище, інноваційні методики викладання.

Yevheniia OSTROPOLSKA,

PhD in Economics, Associate professor the Department of Management, Marketing and Public Administration, Academician Yuriy Bugay International Scientific and Technical University (ISTU),
Kyiv, Ukraine

Danylo BEREZOVSKYI,

PhD in Public Administration, Associate professor the Department of Management, Marketing and Public Administration, Academician Yuriy Bugay International Scientific and Technical University (ISTU), Kyiv, Ukraine

Olena KHOROSHAILO,

PhD, the Head of the General Humanitarian, Natural and Economic Sciences Department of Donbass Institute of Technology and Management IHE Academician Yuriy Bugay International Scientific and Technical University (ISTU), Kramatorsk, Ukraine

INNOVATIVE METHODS OF TRAINING STUDENTS OF HIGHER EDUCATIONAL INSTITUTIONS IN THE CONTEXT OF DISTANCE LEARNING

This article addresses the difficulties of creating an innovative learning environment in the context of distance learning. Due to martial law being imposed in Ukraine as of February 24, 2022, candidates are not permitted to enrol in higher education institutions full-time. As a

result, regular classroom instruction has temporarily been substituted in some places by distance learning. The higher educational system as a whole is facing substantial challenges due to the notions of distance learning and its components, and ways for doing so are currently being developed and improved. The main goals of adopting remote learning technologies in higher education institutions may be broken down into three categories: increasing the teaching staff's abilities; establishing favourable conditions for students to pursue higher education; and retraining people using new technology.

A tool is required for teachers and candidates to implement the distant learning process.

Personal attributes like activity, independence, creativity, responsibility, purposefulness, etc. are formed as a result of distance learning.

Therefore, candidates should develop soft skills (flexible ones), enhance their own information and digital competence, be able to recognize and determine the essential elements of the subject, and possess the drive to engage in educational activities.

As a result, the following benefits of distance learning are discernible for educational applicants: the capacity to set your own learning rate, watch educational content frequently, lower stress levels, and develop self-educational skills (learn to learn).

However, the introduction of distant learning into the educational process has drawbacks in addition to its benefits. These include limitations on face-to-face interaction, a focus on technology in daily life, and a constrained number of practice hours.

The secret to Ukrainian higher education schools' competitiveness among a huge number of local and international higher education institutions is their active utilization of innovative distance teaching methods and technologies.

Keywords: *innovation, distance learning, higher educational applicants, computer equipment, software, educational platform, educational environment, innovative teaching methods.*

Постановка проблеми. Сучасна вища освіта в Україні вимагає від науково-педагогічних працівників опанування і впровадження інноваційних методів викладання. Класифікацією, аналізом педагогічних інновацій займається педагогічна інноватика, основні напрями розвитку якої визначено Законами України «Про

освіту», «Про вищу освіту», Національною доктриною розвитку освіти. Сучасний соціально-економічний розвиток суспільства вимагає використовувати нові інноваційні методи та технології навчання студентів у вищих навчальних закладах, які дозволять майбутнім фахівцям бути більш конкурентоспроможними на ринку праці.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. До питання упродовження та використання інформаційно-комунікаційних технологій у вищій школі зверталися науковці: А. Андреев, Т. Вахрущева, В. Кухаренко, В. Осадчий, Є. Полат, О. Рибалко, О. Скубашевська, А. Хуторський та інші.

Проблему розвитку дистанційної освіти досліджували як зарубіжні, так і вітчизняні науковці серед яких: Р. Деллінг, Г. Рамбле, Д. Кіган, М. Мур, А. Кларк, М. Томсон та вітчизняні: О. Андреев, Г. Козлакова, І. Козубовська, В. Олійник, А. Хуторський та багато інших. Але незважаючи на велику кількість наукових праць з даної проблеми сучасна дистанційна освіта в Україні швидше нагадує нам традиційні форми заочного навчання, без застосування нових форм і методів навчання.

Мета статті – аналіз основних інноваційних методів викладання у закладах вищої освіти в умовах використання дистанційної форми навчання.

Виклад основного матеріалу дослідження. Уведений воєнний стан в Україні з 24 лютого 2022 року здебільшого унеможлиблює очне навчання здобувачів освіти, тому дистанційне навчання стало єдиною доступною формою в системі освіти. Так, відповідно до Закону України «Про освіту» статті 571 щодо державних гарантій в умовах воєнного стану, надзвичайної ситуації або надзвичайного стану, зазначено, що здобувачам освіти, які в умовах воєнного стану, надзвичайної ситуації або надзвичайного стану в Україні чи окремих її місцевостях, оголошених у встановленому порядку (особливий період) були вимушені змінити місце проживання (перебування), залишити робоче місце, місце навчання, незалежно від місця їх проживання (перебування) на час особливого періоду гарантується організація освітнього процесу в дистанційній формі або в будь-якій іншій формі, що є найбільш безпечною для його учасників [1].

Успішній реалізації дистанційного навчання в країні істотно сприяє її державна політика. За роки незалежності було ухвалено

ряд законів щодо інформатизації суспільства, зокрема Державна національна програма «Освіта» (Україна XXI століття), Закон України «Про Національну програму інформатизації», «Концепція розвитку дистанційної освіти в Україні», «Положення про дистанційну форму здобуття повної загальної середньої освіти» та ін.

У наш час дистанційне навчання набуває все більшої актуальності. Дотепер дистанційне навчання було камерною формою, зазвичай, для дорослих людей або здобувачів освіти, які прагнули поглибити та покращити свої знання й уміння у певній галузі освіти. Щоправда події 2020 року через пандемію COVID-19, коли заняття у вищих навчальних закладах було припинено, дистанційне навчання набуло широких масштабів і педагоги за період локдауну набули значного практичного досвіду.

Сучасний рівень розвитку комп'ютерної техніки та різноманітного програмного забезпечення надає широкі можливості для підвищення ефективності навчання, але в умовах воєнного стану використання комп'ютерних технологій значно ускладнюється.

Дистанційне навчання – одна із форм навчання, яка виникла й удосконалювалася разом із розвитком інтернет-технологій, і на сьогодні має чіткі характерні ознаки, принципи і певні методичні напрацювання.

Дефініція «дистанційне навчання» характеризується різноманітністю визначень, що свідчить про широкий діапазон підходів до його тлумачення. У нашій роботі ми будемо керуватися визначенням дистанційного навчання, запропонованим у Наказі МОН № 466 від 25.04.13 року «Про затвердження Положення про дистанційне навчання»: «дистанційне навчання – індивідуалізований процес набуття знань, умінь, навичок і способів пізнавальної діяльності людини, який відбувається в основному за опосередкованої взаємодії віддалених один від одного учасників навчального процесу у спеціалізованому середовищі, яке функціонує на базі сучасних психолого-педагогічних та інформаційно-комунікаційних технологій». [2].

Виклики сучасного суспільства, зокрема воєнний стан в Україні, вносять свої корективи в систему дистанційної освіти. Вона стає більш затребуваною, зростає актуальність проблем, пов'язаних з організацією навчання різних вікових груп здобувачів освіти, з вибором інтернет платформ для організації освітньої діяльності учнів, поєднанням традиційних методів навчання зі специфічними для дистанційної освіти.

Методика проведення дистанційних занять знаходиться у процесі розвитку та удосконалення, а принципи дистанційного навчання та його особливості стали серйозними викликами для системи вищої освіти в цілому.

Поняття «інноваційні методики викладання» є полікомпонентним, оскільки об'єднує всі ті нові й ефективні способи освітнього процесу (здобуття, передачі й продукування знань), які, власне, сприяють інтенсифікації та модернізації навчання, розвивають творчий підхід і особистісний потенціал здобувачів вищої освіти. [10]

Сьогодні інновації в галузі освіти поділяють на:

- психолого-педагогічні – нововведення в навчальний, виховний, управлінський процес;
- науково-виробничі – комп'ютерні та мультимедійні технології;
- соціально-економічні – правові, юридичні та економічні нововведення.

В свою чергу інноваційні технології у вищому навчальному закладі характеризують, як технології, засновані на нововведеннях: організаційних (пов'язаних із оптимізацією умов освітньої діяльності), методичних (спрямованих на оновлення змісту освіти та підвищення її якості); які дозволяють:

- студентам: ефективно використовувати навчально-методичну літературу та матеріали; засвоювати професійні знання; розвивати проблемно-пошукове мислення; формувати професійне міркування; активувати науково-дослідницьку роботу; розширювати можливості самоконтролю отриманих знань;
- викладачам: оперативно обновлювати навчально-методичну літературу; впроваджувати модульні технології навчання; використовувати імітаційні технології навчання; розширювати можливості контролю знань студентів;
- у цілому: удосконалювати якість наявних технологій підготовки фахівців.

Сьогодні найбільш популярними інноваційними методами навчання, які дозволяють використовувати нові технології викладання є: контекстне навчання, імітаційне навчання, проблемне навчання, модульне повне засвоєння знань, дистанційне навчання.

У табл.1 представлено порівняльну характеристику інноваційних методів навчання.

Аналіз характеристик інноваційних методів навчання показав, що вище наведені методи можуть бути ефективно використані у навчальному процесі кожний окремо, але на нашу думку більш ефективний результат можливо отримати від комплексного та системного використання деяких методів, наприклад, поєднати дистанційне навчання із модульним та проблемним навчанням.

Отже, враховуючи сучасне активне використання інноваційних методів навчання, інноваційний шлях розвитку та використання інноваційних технологій викладання у вітчизняних вищих навчальних закладах є запорукою їх конкурентоспроможності серед великої кількості, як вітчизняних вищих навчальних закладах так й закордонних.

Дистанційне навчання може бути реалізовано у синхронній та асинхронній формах.

Синхронний формат означає співпрацю в режимі реального часу. Його перевага в тому, що можна залучати учасників миттєво та у визначений час. Це «прямий ефір», у якому здобувачі освіти можуть контактувати через засоби зв'язку безпосередньо з викладачами через відео- чи аудіозв'язок, відбувається спілкування в чаті. До синхронного формату навчання можемо віднести вебінар, відеоконференцію, віртуальний клас, онлайн-тренінг.

Асинхронний формат може охоплювати різноманітні засоби інформації, аудіо- та відео-лекції (але не обмежуватися ними). За допомогою асинхронного режиму навчання здобувачі освіти працюють у власному темпі та у зручний для себе час. Асинхронний режим застосовують до різних форм цифрового та онлайн навчання.

До синхронного формату дистанційного навчання відносимо: масові відкриті онлайн-курси, онлайн-літературу, блоги, форуми, чати, електронну пошту.

Порівнюючи синхронне та асинхронне навчання, ми можемо виділити деякі особливості кожного формату. Зокрема, синхронний формат передбачає для здобувачів освіти швидкий зворотний зв'язок від педагога (можна відразу пояснити ті концепції та поняття, які викликають у слухачів складнощі); організацію групових активностей; розвиток навичок комунікації та колаборації; мотивацію до навчання в процесі спілкування.

Таблиця 1. Порівняльна характеристика інноваційних методів навчання

Інноваційні моделі навчання	Ключові особливості	Характеристика традиційної моделі, що розвивається
Контекстне навчання	Інтеграція різних видів діяльності студентів: навчальної, наукової, практичної	Створення умов, максимально наближених до реальних Збільшення частки практичної роботи студента (з акцентом на прикладну)
Імітаційне навчання	Використання ігрових та імітаційних форм навчання	Збільшення частки активних методів навчання (імітації й імітаційні ігри)
Проблемне навчання	Ініціювання самостійного пошуку (студентом) знань через проблематизацію (викладачем) навчального матеріалу	Зміна характеру навчального завдання і навчальної праці (з репродуктивного на продуктивний, творчий)
Модульне навчання	Зміст навчального матеріалу жорстко структурується з метою його максимально повного засвоєння, супроводжуючись обов'язковими блоками вправ і контролю за кожним фрагментом	Специфічна організація навчального матеріалу в найбільш стислому і зрозумілому для студента вигляді
Повне засвоєння знань	Розроблення варіантів досягнення навчальних результатів (на основі зміни параметрів умов навчання) для учнів з різними здібностями	Увага на фіксації результатів навчання
Дистанційне навчання	Широкий доступ до освітніх ресурсів, гранично опосередкована роль викладача та самостійна й автономна роль студента	Використання новітніх інформаційно-комунікаційних технологій і засобів

Джерело: [3]

У свою чергу, асинхронний формат можна охарактеризувати гнучкістю графіка (навчання легко поєднується з роботою та іншими заняттями); можливістю засвоювати навчальний матеріал у власному темпі; доступністю навчальних матеріалів у зручний для здобувача освіти час; розвитком навичок самоорганізації та уміння вчитися.

До недоліків синхронного формату навчання можемо віднести:

- необхідність синхронізувати графік і підлаштовуватися під загальний темп навчання;
- якщо індивідуальна увага педагога потрібна кільком слухачам, то іншим доводиться чекати;
- залежність ефективності навчання від особистості педагога;
- високі вимоги до якості зв'язку під час навчальних занять.

До недоліків асинхронного формату відносимо:

- неможливість швидко отримати пояснення від педагога, якщо не розумієш навчальний матеріал;
- складність розвитку навичок, які вимагають взаємодії з педагогом під час відпрацювання;
- високі вимоги до організації самостійного навчання.

Таким чином, вдале поєднання синхронної та асинхронної форми реалізації дистанційного навчання дозволить нівелювати значну частину недоліків, що притаманні цієї формі навчання.

Метою впровадження дистанційного навчання у ЗВО є:

- підтримка традиційного навчального процесу, коли за допомогою системи дистанційного;
- навчання проводяться дистанційні курси;
- підвищення якості освіти;
- підготовка конкурентоспроможного фахівця здатного конкурувати на ринку праці;
- залучення здобувачів освіти, які не в змозі відвідувати очні заняття;
- залучення великої кількості слухачів;
- створення єдиного інформаційного простору ЗВО [1, с. 87].

Серед головних завдань використання технологій дистанційного навчання у ЗВО можна виокремити такі: створення найсприятливіших умов для здобувачів освіти у здобутті ними вищої освіти; підвищення кваліфікації професорсько-викладацького складу та перепідготовка кадрів на основі впровадження новітніх інфор-

маційно-комунікаційних та психолого-педагогічних технологій навчання.

Для здійснення процесу дистанційного навчання викладачам та здобувачам освіти потрібен інструмент. Платформа є одним з таких інструментів. Це система програмного забезпечення, яка дозволяє розміщувати, спілкуватися, контролювати знання здобувачів освіти, здійснювати управління курсом та процесом навчання.

«Середовище дистанційного навчання» – це сукупність методів та програмних засобів, за допомогою яких відбувається виконання віддаленої технології дистанційного навчання.

Таке середовище утворюється двома способами:

- за допомогою платформ (систем) дистанційного навчання (Moodle, Ding Talk, Zoom, Microsoft Teams, Clasdojo та Google Classroom та інші);
- за допомогою сукупності служб та сервісів мережі Інтернет (блог, електронна пошта, онлайн дошка, онлайн-відео та -аудіо, чати, форуми, онлайн засоби проведення тестування, онлайн презентації, електронні бібліотеки тощо) [10, с. 8].

Висновки і пропозиції. Упровадження дистанційних технологій навчання у освітній процес спрямоване на глибоке розуміння навчального матеріалу та формування комунікативних (безпосереднє спілкування за допомогою засобів мережі Інтернет), інформаційних (пошук інформації з різних джерел та можливість її критичного осмислення), самоосвітніх (уміння навчатись самостійно) компетентностей.

Дистанційне навчання сприяє формуванню таких особистісних якостей як активність, самостійність, креативність, творчість, відповідальність, цілеспрямованість тощо.

Тому здобувач освіти має вчитися працювати у команді дистанційно, оволодіти skill soft (гнучкими навичками), підвищити власну інформаційно-цифрову компетентність, вміти виокремити та опрацювати необхідний зміст навчальної дисципліни, мотивуватися до здійснення освітньої діяльності та побудови власної траєкторії розвитку.

Таким чином, серед переваг дистанційного навчання для здобувача освіти можна виокремити: можливість підлаштову-

вати темп навчання під себе; виявити зони розвитку здобувачів освіти; проглядати навчальний матеріал повторно; зниження психічного та фізичного навантаження; формування навички самоосвіти (навчитися вчитися).

Проте поряд з перевагами є і недоліки у впровадженні дистанційного навчання в освітній процес. До них можемо віднести: обмеження безпосереднього соціального спілкування; гаджетизація життя; мала кількість годин, яка відведена на практику.

Отже, виходячи з вищесказаного, можна зробити висновок, що сучасні інформаційно-комунікаційні технології не замінять живого спілкування здобувачів освіти з педагогом, але кожна проблема породжує нові можливості: для здобувачів освіти – навчитися вчитися самостійно, для педагогів – навчитися використовувати цифрові технології у навчанні.

© **Остропольська Є.В., Березовський Д.О., Хорошайло О.С., 2022**

ЛІТЕРАТУРА

1. Закон України «Про освіту»: редакція від 6.04.2022 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>.
2. Про затвердження Положення про дистанційне навчання Наказ МОН № 466 від 25.04.13 року. URL: https://osvita.ua/legislation/Dist_osv/2999/.
3. Вишнівський В.В., Гніденко М.П., Гайдур Г.І., Ільїн О.О. Організація дистанційного навчання. Створення електронних навчальних курсів та електронних тестів. Київ : ДУТ, 2018. 140 с.
4. Жевакіна Н.В. Технологія дистанційного навчання: сутність та особливості. Вісник ISSN 1992-5786. Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах. Луган. держ. пед. ун-ту імені Тараса Шевченка. № 4. 2021. С. 68–373.
5. Концепція розвитку дистанційної освіти в Україні (затверджено Постановою МОН України В.Г. Кременем 20 грудня 2000 р.).
6. Кухаренко В.М. Дистанційне навчання: умови застосування. Дистанційний курс : навч. посіб. / за ред. В.М. Кухаренка. 3-тє вид. Харків : НТУ«ПІ», «Торсінг», 2019. 320 с.

7. Кухаренко В.М. Змішане навчання. Вебінар. URL: <http://www.wiziq.com/online-class/2190095-intel-blended>.

8. Наказ МОНУ від 25 квітня 2013 року (№ 466) «Положення про дистанційне навчання». URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0703-13>.

9. Осадча К.П. Організаційні проблеми впровадження системи управління курсами у процесі професійної підготовки майбутніх фахівців з інформаційних технологій. URL: <http://2013.moodleoot.in.ua/course/view.php?id=24&lang=ru>.

10. Осадчий В.В. Система дистанційного навчання університету. Науковий вісник Мелітопольського державного педагогічного університету. № 5. 2020. С. 7–16.

REFERENCES

1. The Verkhovna Rada of Ukraine (2022), The Law of Ukraine "On Education", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>.

2. Pro zatverdzhennia "Polozhennia pro dystantsiine navchannia" [On approval of the regulation on distance learning], Nakaz MON № 466 vid 25.04.13 roku, available at: https://osvita.ua/legislation/Dist_osv/2999/.

3. Vyshnivskiy V.V., Hnidenko M.P., Haidur H.I., Ilin O.O. "Orhanizatsiia dystantsiinoho navchannia. Stvorennia elektronnykh navchalnykh kursiv ta elektronnykh testiv", [Organization of distance learning. Create e-learning courses and electronic tests.] Kyiv: DUT, 2018. 140 s.

4. Zhevakina N.V. "Tekhnolohiia dystantsiinoho navchannia: sutnist ta osoblyvosti", [Distance learning technology: essence and features], Visnyk ISSN 1992-5786. Pedagogika formuvannia tvorchoi osobystosti u vyshchii i zahalnoosvitnii shkolakh. Luhan. derzh. ped. un-tu imeni Tarasa Shevchenka. № 4. 2021. S. 68–73.

5. "Kontseptsiia rozvytku dystantsiinoi osvity v Ukraini", [Concept of distance education development in Ukraine], (zatverdzheno Postanovoiu MON Ukrainy V.H. Kremenem 20 hrudnia 2000 r.).

6. Kukharenko V.M. "Dystantsiine navchannia: umovy zastosuvannia. Dystantsiinyi kurs", [Distance learning: terms of use. Distance learning course]: navch.posib. / za red. V.M. Kukharenka. 3-tie vyd. Kharkiv : NTU«PI», «Torsinh», 2019. 320 s.

7. Kukharenko V.M. "Zmishane navchannia", [Blended learning], Vebinar, available at: <http://www.wiziq.com/online-class/2190095-intel-blended>.

8. The Verkhovna Rada of Ukraine (2013), The Law of Ukraine "On Distance Learning", available at: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0703-13>.

9. Osadcha K.P. "Orhanizatsiini problemy vprovadzhennia systemy upravlinnia kursamy u protsesi profesiinoi pidhotovky maibutnikh fakhivtsiv z informatsiinykh tekhnolohii", [Organizational problems of implementing a course management system in the process of professional training of future information technology specialists], available at: <http://2013.moodlemoot.in.ua/course/view.php?id=24&lang=ru>.

10. Osadchyi V.V. "Systema dystantsiinoho navchannia universytetu", [University Distance Learning System], Naukovyi visnyk Melitopolskoho derzhavnogo pedahohichnoho universytetu. № 5. 2020. S. 7–16.

СТАТТЯ НАДІЙШЛА ДО РЕДАКЦІЇ 20.04.2022